

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Ректор

Львівського національного
медичного університету
імені Данила Галицького

д.мед.н., професор

Орест ЧЕМЕРИС

"14" *магасю* 2025 р.

**ВИСНОВОК ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА
ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ**

Семчишин Ярини Олегівни

здобувача ступеня доктора філософії

**«Обґрунтування лікування хворих з скронево-нижньощелепними
розладами і зубо-щелепними деформаціями»**

за спеціальністю 221 Стоматологія (галузь знань 22 Охорона здоров'я)

Актуальність теми. У дисертаційній роботі Семчишин Я.О. представлено обґрунтування і вирішення актуальної проблеми стоматології – підвищення ефективності діагностики та лікування хворих зі скронево-нижньощелепними розладами (СНР) та зубо-щелепними деформаціями шляхом розпрацювання алгоритмів комплексних діагностичних та лікувальних заходів.

Актуальність вивчення особливостей розвитку і лікування скронево-нижньощелепних розладів у осіб з різними клінічними формами зубо-щелепних деформацій не викликає сумнівів, оскільки упродовж останніх десятиліть спостерігається тенденція до значного зростання чисельності хворих з скронево-нижньощелепними розладами, що стали другим за поширеністю захворюванням опорно-рухового апарату.

Одним з основних етіологічних чинників СНР, за думкою частини дослідників, вважаються порушення оклюзії, у тому числі серед осіб з зубо-щелепними деформаціями.

Поряд з цим, спостерігається низький рівень обізнаності стоматологів щодо питань скронево-нижньощелепних розладів та відсутність чітких

алгоритмів лікування скронево-нижньощелепних розладів, поєднаних з зубо-щелепними деформаціями. Тому подальше розпрацювання ефективних схем діагностики та лікування скронево-нижньощелепних розладів і зубо-щелепних деформацій залишається актуальним.

Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри. Дисертаційна робота виконана згідно плану науково-дослідної роботи кафедри терапевтичної стоматології, пародонтології та стоматології ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького «Порушення метаболізму та його вплив на розвиток поєднаної стоматологічної та соматичної патології» (номер державної реєстрації 0120U002131; шифр роботи ІН.30.000.004.20).

Новизна дослідження та одержаних результатів. Вперше розпрацьовані алгоритми комплексних заходів для діагностики та лікування скронево-нижньощелепних розладів і зубо-щелепних деформацій та доведена їх ефективність у лікуванні скронево-нижньощелепних розладів у осіб з зубо-щелепними деформаціями.

Уточнені наукові дані щодо розповсюдженості та особливостей розвитку скронево-нижньощелепних розладів у осіб з різними клінічними формами зубо-щелепних деформацій. Також проведено оцінку достовірності обстежень, здійснених за Гамбурзьким протоколом та тестом Helkimo, серед пацієнтів зі скронево-нижньощелепними розладами та зубо-щелепними деформаціями.

Теоретичне значення отриманих результатів. Окремі аспекти дисертаційної роботи щодо розповсюдженості, особливостей розвитку і лікування скронево-нижньощелепних розладів у осіб з різними клінічними формами зубо-щелепних деформацій, які можуть слугувати матеріалом для складання плану лікування та профілактики, мали теоретичне значення для підготовки здобувачів вищої освіти і були впроваджені в освітній процес кафедри терапевтичної стоматології, пародонтології та стоматології ФПДО ЛНМУ імені Данила Галицького м. Львів.

Практичне значення отриманих результатів. Розпрацьовані алгоритми комплексних заходів для діагностики та лікування хворих зі скронево-

нижньощелепними розладами і зубо-щелепними деформаціями дозволяють підвищити ефективність реабілітації таких пацієнтів. Проведена оцінка достовірності обстежень, здійснених за Гамбурзьким протоколом та тестом Nelkimo, серед хворих зі скронево-нижньощелепними розладами та зубо-щелепними деформаціями, має практичне значення в первинній діагностиці скронево-нижньощелепних розладів, адже своєчасне виявлення СНР на ранніх етапах значно сприяє полегшенню реабілітаційного процесу.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено у клінічну практику відділень терапевтичної стоматології, ортопедичної стоматології №1, стоматології дитячого віку №1 Стоматологічного медичного центру ЛНМУ імені Данила Галицького, відділень терапевтичної стоматології Комунальної 5-тої стоматологічної поліклініки м. Львова, КП «Волинська обласна стоматологічна поліклініка».

Матеріали дисертації впроваджено у лікувальну роботу та навчальний процес кафедри терапевтичної стоматології, пародонтології та стоматології ФПДО ЛНМУ імені Данила Галицького.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертаційній роботі представлено теоретичне узагальнення і нове вирішення актуального завдання сучасної стоматології – підвищення ефективності діагностики та лікування хворих зі скронево-нижньощелепними розладами та зубо-щелепними деформаціями шляхом розпрацювання алгоритмів комплексних діагностичних та лікувальних заходів та їх обґрунтування.

1. Комбіновані форми СНР (артрогенні + міогенні) зустрічалися найчастіше ($59,5 \pm 5,52\%$). Міогенні розлади виявлені у $25,3 \pm 4,89\%$, артрогенні – у $15,2 \pm 4,04\%$ хворих. Жінки становили більшість серед пацієнтів із СНР ($74,7\%$), особливо з комбінованими скронево-нижньощелепними розладами.

2. Найпоширенішими симптомами за діагностичним Гамбургським протоколом були: біль при пальпації жувальних м'язів ($84,8 \pm 4,04\%$), біль у суглобах ($67,1 \pm 5,29\%$) та шум у суглобах ($64,6 \pm 5,38\%$). Для артрогенних СНР характерними були біль при пальпації суглобів ($83,4 \pm 9,04\%$), шум у суглобах

(83,4±9,04%) і дефлексія/девіація (58,4±14,86%). Міогенні СНР найчастіше проявлялися болем у жувальних м'язах (100%) і шумом у суглобах (55±11,41%).

3. Аналіз розподілу пацієнтів за індексом Helkimo засвідчив, що легка форма СНР спостерігалася у 16,5±4,18% хворих, середній ступінь тяжкості — у 51,9±5,62%, а важка форма — у 31,6±5,23%. При розгляді різновидів СНР (артрогенні, міогенні, комбіновані) встановлено, що середній ступінь тяжкості за індексом Helkimo був найпоширенішим серед міогенних і комбінованих розладів, тоді як важка форма переважала у групі комбінованих СНР. Крім того, аналіз взаємозв'язку між тяжкістю СНР і видом зубо-щелепних деформацій виявив, що середній ступінь тяжкості найчастіше зустрічався при аномаліях зубних рядів і прикусу, тоді як при вторинних деформаціях домінувала важка форма СНР.

4. Аномалії зубних рядів і прикусу превалювали у хворих з СНР (72,15±5,04%), тоді як вторинні деформації (7,6±2,98%) та їх комбінації з аномаліями зубних рядів і прикусу (12,65±3,74%) зустрічалися рідше. Комбіновані СНР найчастіше асоціювалися з аномаліями зубних рядів (61,4±6,45%).

5. На підставі проведеного дослідження розпрацьовані і застосовані алгоритми комплексних діагностично-лікувальних заходів для одночасного лікування скронево-нижньощелепних розладів та зубо-щелепних деформацій.

6. Оцінка ефективності лікування скронево-нижньощелепних розладів і зубо-щелепних деформацій проведена на основі даних аксіографічного дослідження до та після лікування. Аналіз функціонального стану скронево-нижньощелепного суглоба враховував амплітуди рухів, траєкторії рухів суглобових головок, характеристики початку і кінця руху, а також кути сагітального і трансверзального суглобових шляхів. Результати показали значні поліпшення амплітуди рухів суглобових головок при "медіотрузії" (нормативні показники зросли з 25% до 55%, $p < 0,001$) та "протрузії/ретрузії" (з 45% до 65%, $p < 0,05$). Параметри початку та кінця руху також покращилися, особливо при "протрузії/ретрузії" (нормативні показники зросли з 50% до 80%, $p < 0,001$). Траєкторія руху суглобових головок теж зазнала позитивних змін (нормативні показники при "медіотрузії" зросли з 30% до 60%, $p < 0,05$, а при

"відкриванні/закриванні рота" з 5% до 20%, $p < 0,05$). Поліпшення кутів суглобових шляхів виявлено для КТСШ при "медіотрузії" (зростання нормативних показників з 30% до 60%, $p < 0,01$). Запропонований комплекс лікувально-діагностичних заходів довів свою ефективність, забезпечуючи часткову або повну реабілітацію пацієнтів із СНР та зубо-щелепними деформаціями.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях. За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 8 наукових праць, з яких: 2 статті – у виданнях, які включені в міжнародну наукометричну базу Web of Science; 3 статті – у наукових фахових виданнях, рекомендованих МОН України; 2 публікації – представлено у збірниках матеріалів закордонних науково-практичних конференцій; 1 свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір. Основні положення роботи та результати дослідження оприлюднені на закордонних науково-практичних конференціях: VIII Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Lekarzy Dentystów „Między funkcją a estetyką” (Poland, Kazimierz Dolny, 2023), IX Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Lekarzy Dentystów „Między funkcją a estetyką” (Poland, Lublin, 2024).

Список опублікованих автором праць на тему дисертації

1. Семчишин Я.О. Оклюзія і скронево-нижньощелепні розлади. Сучасна стоматологія. 2023; 4: 44-53 . DOI: 10.33295/1992-576X-2023-4-44. *(Особистий внесок: збір та аналіз джерел науково-фахової літератури, формулювання висновків, підготовка матеріалу до друку).*
2. Семчишин ЯО, Шибінська МВ. Ознайомленість лікарів-стоматологів з проблемами скронево-нижньощелепних розладів на прикладі Львівського регіону України. Сучасна стоматологія. 2024; 1: 111-117. DOI:10.33295/1992-576X-2024-1-111. *(Особистий внесок авторів: ідея і планування дослідження, збір та аналіз джерел науково-фахової літератури, збір матеріалу, статистичне опрацювання та аналіз даних, написання статті, формулювання висновків — Семчишин ЯО, Шибінська МВ; підготовка матеріалу до друку — Шибінська МВ).*

3. Риберт ЮО, Семчишин ЯО. Структурна характеристика зубо-щелепних деформацій у хворих з діагностованими скронево-нижньощелепними розладами. Сучасна стоматологія. 2024; 3:38-43. DOI:10.33295/1992-576X-2024-3-38. *(Особистий внесок авторів: ідея написання статті, концепція та дизайн, планування дослідження, редагування та остаточне затвердження статті— Риберт ЮО; збір та аналіз джерел науково-фахової літератури, збір клінічного матеріалу, статистична обробка отриманих результатів, формулювання висновків, підготовка матеріалу до друку — Семчишин ЯО).*
4. Rybert YO, Potarchuk AM, Minko LYU, Magera NS, Semchyshyn YO, Dubas MA, Almashi VM. Complex Rehabilitation of Orthodontic pathology Combined with Temporomandibular Joint Disorders. Acta Balneologica. 2022; 4: 348-352. DOI: 10.36740/ABAL202204113. (Web of Science) *(Особистий внесок авторів: ідея написання статті, концепція та дизайн, інтерпретація отриманих результатів, редагування та остаточне затвердження статті — Риберт ЮО, Потарчук АМ; збір і аналіз джерел науково-фахової літератури, збір клінічного матеріалу, статистичне опрацювання даних, написання статті — Семчишин ЯО, Дубас МА, Алмаші ВМ, Мінько ЛЮ, Магера НС; підготовка матеріалу до друку — Мінько ЛЮ, Магера НС).*
5. Rybert YO, Pupin TI, Magera NS, Dubas MA, Fetsych OY, Semchyshyn YO, Maksym OO. Features of axiograms in patients with temporomandibular disorders and excessive tooth wear after prosthetic rehabilitation. World of Medicine and Biology. 2024; 2 (88): 123-128. DOI:10.26724/2079-8334-2024-2-88-123-128. (Web of Science) *(Особистий внесок авторів: ідея написання статті, концепція та дизайн, інтерпретація отриманих результатів, редагування та остаточне затвердження статті— Риберт ЮО, Пупін ТІ; збір та аналіз джерел науково-фахової літератури, збір клінічного матеріалу — Семчишин ЯО, Магера НС, Дубас МА, Фецич ОЮ, Максим ОО; аналіз та статистичне опрацювання даних, написання статті — Семчишин ЯО, Дубас МА, Фецич ОЮ; підготовка матеріалу до друку — Магера НС, Максим ОО).*
6. Риберт ЮО, Дубас МА, Семчишин ЯО, Слобода АІ. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №131673. Науковий твір "Вибіркове

пришліфовування зубів для усунення оклюзійної травми". Дата реєстрації 26.11.2024 (Особистий внесок авторів: формулювання ідеї, планування дослідження— Риберт ЮО; збір клінічного матеріалу, аналіз та опрацювання даних, підготовка твору — Семчишин ЯО, Дубас МА, Слобода АІ).

Видання, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Semchyshyn Ya. Prevalence of temporomandibular disorders in patients with malocclusion. VIII Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Lekarzy Dentystów „Między funkcją a estetyką”. Kazimierz Dolny, Poland. 12-13.05.2023: p.47. (Особистий внесок: ідея дослідження, збір клінічного матеріалу, статистичне опрацювання даних, аналіз отриманих результатів, написання тексту тез)

8. Semchyshyn Ya, Shybinska M. Monitoring the knowledge of Ukrainian dentists on temporomandibular disorders. IX Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Lekarzy Dentystów „Między funkcją a estetyką” . Lublin, Poland. 10.05.2024: p.46. (Особистий внесок авторів: ідея і планування дослідження, збір та аналіз джерел науково-фахової літератури, збір матеріалу, статистичне опрацювання та аналіз даних, формулювання висновків — Семчишин ЯО, Шибінська МВ; написання тез — Семчишин ЯО).

Конкретний особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист. Дисертаційна робота є самостійним та завершеним науковим дослідженням, проведеним здобувачем на кафедрі терапевтичної стоматології, пародонтології та стоматології факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Автор самостійно здійснила патентно-інформаційний пошук, аналіз та узагальнення наукової літератури за темою дисертаційної роботи. Спільно з науковим керівником обрано напрям наукової роботи, визначено мету і завдання дослідження, обрані методи дослідження. Автор особисто здійснила збір матеріалу для клінічних і додаткових досліджень, систематизувала та проаналізувала отримані результати. Разом з науковим керівником опрацювала та апробувала методику ортопедичної та ортодонтичної реабілітації хворих з

скронево-нижньощелепними розладами і зубо-щелепними деформаціями, провела аналіз та узагальнення результатів дослідження, сформулювала висновки та практичні рекомендації, підготувала до друку наукові праці.

У друкованих працях участь здобувача є визначальною.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати досліджень за темою дисертаційної роботи доповідались та обговорювались на засіданні кафедри терапевтичної стоматології, пародонтології та стоматології ФПДО ЛНМУ імені Данила Галицького (протокол №3 від 14.02.2025).

Результати досліджень були оприлюднені на закордонних науково-практичних конференціях: VIII Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Lekarzy Dentystów „Między funkcją a estetyką” (Poland, Kazimierz Dolny, 2023), IX Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Lekarzy Dentystów „Między funkcją a estetyką” (Poland, Lublin, 2024).

Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертаційних досліджень. Матеріали дисертації Семчишин Я.О. щодо обстеження, наукових досліджень та лікування хворих відповідають нормам біоетики, що засвідчено висновком комісії з біоетики Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (витяги з протоколів №9 від 22 листопада 2021 року та №10 від 18 листопада 2024 р.).

Члени комісії дійшли узгодженої думки, що надані для експертизи матеріали науково обґрунтовані, у листі інформування для пацієнтів чітко викладені усі положення, з якими необхідно ознайомити пацієнтів. Передбачені заходи стосовно безпеки для здоров'я пацієнта, дотримання його прав, людської гідності та морально-етичних норм у відповідності до принципів Гельсінської декларації, Конвенції Ради Європи про права людини і біомедицину та відповідних законів України.

Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення. Дисертаційна робота Семчишин Ярини Олегівни на тему «Обґрунтування лікування хворих з скронево-нижньощелепними розладами і зубо-щелепними деформаціями» за структурою, мовою та стилем виконана відповідно до вимог щодо оформлення дисертації МОН України (наказ МОН від 12.01.2017 року

№ 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації»). Дисертація складається з 180 сторінок друкованого тексту, з яких 136 сторінок відведено на основну частину. Робота містить анотацію, вступ, огляд літератури, опис матеріалів і методів дослідження, розділ, присвячений власним дослідженням, а також аналіз і узагальнення отриманих результатів, висновки, додатки та список використаних джерел (237 найменувань, серед яких 30 кирилицею і 207 латиницею). Робота ілюстрована 57 рисунками і 37 таблицями.

Зауваження до дисертації щодо її змісту та оформлення. Зауважень до змісту та оформлення дисертаційної роботи немає. Можна відзначити ряд несуттєвих недоліків: у тексті дисертації зустрічаються поодинокі орфографічні та стилістичні помилки, які є не принциповими, не зменшують її якість і не впливають на загальну позитивну оцінку.

Відповідність дисертації вимогам, що пред'являються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44).

Висновок: за актуальністю теми, методичним рівнем виконаних досліджень, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням дисертаційна робота Семчишин Я.О. «Обґрунтування лікування хворих з скронево-нижньощелепними розладами і зубо-щелепними деформаціями» відповідає вимогам ПОРЯДКУ, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р., відносно дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

На науковому семінарі кафедри терапевтичної стоматології ФПДО ухвалили:

1. Дисертація Семчишин Ярини Олегівни «Обґрунтування лікування хворих з скронево-нижньощелепними розладами і зубо-щелепними деформаціями» є завершеною науковою працею, у якій розв'язано конкретне наукове завдання:

розпрацьовані алгоритми комплексних заходів для діагностики та лікування скронево-нижньощелепних розладів і зубо-щелепних деформацій, доведена та обґрунтована їх ефективність у лікуванні скронево-нижньощелепних розладів у осіб з зубо-щелепними деформаціями, що має важливе значення для охорони здоров'я.

2. У 8 наукових публікаціях повністю відображені основні результати дисертації, з них: 2 статті – у виданнях, які включені в міжнародну наукометричну базу Web of Science; 3 статті – у наукових фахових виданнях, рекомендованих МОН України; 2 публікації – представлено у збірниках матеріалів закордонних науково-практичних конференцій; 1 свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір.

3. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44).

4. З урахуванням наукової зрілості та професійних якостей Семчишин Я.О., дисертаційна робота «Обґрунтування лікування хворих з скронево-нижньощелепними розладами і зубо-щелепними деформаціями» рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

За затвердження висновку проголосували: 26

Рекомендується Вченій раді ЛНМУ імені Данила Галицького утворити разову спеціалізовану вчену раду для розгляду та проведення разового захисту дисертації у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради: Макеев Валентин Федорович, доктор медичних наук, професор кафедри ортопедичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

Рецензент: Чухрай Наталія Львівна, доктор медичних наук, професор,

завідувач кафедри ортодонтії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

Рецензент: Кулінченко Руслан Вадимович, кандидат медичних наук, доцент кафедри ортопедичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

Опонент: Дворник Валентин Миколайович, доктор медичних наук, професор кафедри ортопедичної стоматології з імплантологією Полтавського державного медичного університету

Опонент: Ожоган Зіновій Романович, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри ортопедичної стоматології Івано-Франківського національного медичного університету

Головуючий на засіданні кафедри
завідувач кафедри терапевтичної стоматології,
пародонтології та стоматології ФПДО
кандидат медичних наук, доцент

Підпис _____ Пупін Т.І.
ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕННИЙ СЕКРЕТАР
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМ. ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО
